

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2024 m. birželio 7 d.
(OR. en)

10777/24

SOC 429
EMPL 247
MI 579
COMPET 621
ECOFIN 647
EDUC 200
SAN 323
ELARG 78

PRANEŠIMAS

nuo:	Pirmininkaujančios valstybės narės
kam:	Nuolatinių atstovų komitetui / Tarybai
Dalykas:	Socialinis vidaus rinkos aspektas – <i>Politiniai debatai</i>

Rengiantis 2024 m. birželio 20 d. EPSCO tarybos posėdyje vyksiantiems politiniams debatams, delegacijoms pridedamas pirmininkaujančios valstybės narės orientacinis pranešimas pirmiau nurodyta tema.

Socialinis vidaus rinkos aspektas

Politiniai debatai dėl darbo rinkos ir socialinės politikos vaidmens kuriant tvarią bendrąją rinką visiems

Ispanijos, Belgijos ir Europos Komisijos kvietimu, Europos Vadovų Tarybai paraginus¹, balandžio mėn. buvęs Italijos Ministras Pirmininkas Enrico Letta Europos Vadovų Tarybai pristatė savo ataskaitą „Daug daugiau nei rinka. Sparta, saugumas ir solidarumas – bendrosios rinkos įgalinimas siekiant tvarios ateities ir klestėjimo visiems ES piliečiams“². Reaguojant į ją, Tarybai pirmininkaujančios ir pirmininkausiančios valstybių narių buvo paprašyta iki metų pabaigos tęsti darbą, susijusį su toje ataskaitoje pateikiamomis rekomendacijomis³.

Ataskaitoje kalbama apie bendrosios rinkos atnaujinimo siekį, apžvelgiami pokyčiai, įvykę nuo jos sukūrimo, ir iššūkiai, su kuriais ji susiduria: „Šiandien, praėjus daugiau nei trisdešimčiai metų nuo bendrosios rinkos sukūrimo, ji tebėra vienas iš Europos integracijos ir vertybių kertinių akmenų ir veikia kaip galingas ekonomikos augimo, klestėjimo ir solidarumo katalizatorius. Tačiau tarptautinis scenarijus neatpažįstamai pasikeitė, išryškindamas poreikį plėtoti naują bendrąją rinką.“ Ataskaitoje raginama nedelsiant dėti daugiau pastangų, kad bendroji rinka būtų pritaikyta šiuolaikiniam kontekstui ir parengta ateičiai.

¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7-2023-INIT/lt/pdf>.

² <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>.

³ <https://www.consilium.europa.eu/media/m5jlwe0p/euco-conclusions-20240417-18-en.pdf>.

Politikos sričių tarpusavio sąsajos

Ataskaitoje teigiama, kad tokia sustiprinta bendroji rinka yra itin svarbi, kad būtų užtikrinta sąžininga, žaliaji ir skaitmeninė pertvarka, kurios reikia ES ir kuria bus remiama jos ekonominė ir socialinė bazė: „Remti pertvarką struktūriškai yra vienas iš pagrindinių Europos Sąjungos strateginės programos tikslų. Tačiau diskusijose daug dėmesio turi būti skiriama ne tik su šia pertvarka susijusioms išlaidoms. Itin svarbu pripažinti, kad ši pertvarka teikia didelę naudą tiek piliečiams, tiek įmonėms, tiek darbuotojams. Investicijos į šią pertvarką ir jos finansavimas nėra tik finansinis sprendimas; tai, be abejonės, labiausiai strateginis pasirinkimas, kurį ES gali padaryti, kad užsitikrintų reikšmingą konkurencinį pranašumą pasaulinėje arenoje, kartu išsaugodama ir plėtodama socialinius standartus, kuriais Europa didžiuojasi.“ Tai labai atitinka La Hulpės deklaraciją dėl Europos socialinių teisių ramsčio ateities⁴, kurioje pabrėžiamas socialinės Europos siekis, „kad būtų daroma socialinė ir ekonominė pažanga, užtikrintos lygios galimybės visiems, kokybiškos darbo vietos bei sąžiningos darbo sąlygos, mažinamas skurdas ir nelygybė ir puoselėjamas teisingas bei sąžiningas perėjimas prie neutralaus poveikio klimatui“.

Ataskaitoje, kuri taip pat turėtų būti vertinama būsimos Mario Draghi ataskaitos dėl ES konkurencingumo ateities kontekste, nurodomas unikalus ES socialinės rinkos ekonomikos modelis ir pabrėžiamos ekonominės ir socialinės politikos tarpusavio sąsajos: „Stiprus socialinis aspektas ES bendrojoje rinkoje skatina įtraukų klestėjimą – užtikrinamos sąžiningos galimybės, darbuotojų teisės ir socialinė apsauga visiems, kartu prisidedant prie ekonomikos augimo ir konkurencingumo. Juo sustiprinamas Europos Sąjungos įsipareigojimas užtikrinti solidarumą, mažinti nelygybę ir skatinti visų piliečių gerbūvį, laikantis Europos socialinių teisių ramsčio vertybių, skirtų darniai, į žmones orientuotai Sąjungai.“ Tai yra ta pati tarpusavio sąsaja, kuri yra akcentuojama siūlomose išvadose dėl darbo rinkos, įgūdžių ir socialinių reformų bei investicijų atspariai ekonomikai užtikrinti vaidmens, kurias Tarybos prašoma patvirtinti ir kuriose pabrėžiama, kad žmonių gerbūvis ir ekonomikos augimas stiprina vienas kitą.

⁴ <https://belgian-presidency.consilium.europa.eu/media/bj0adazv/declaration-finale.pdf>.

Rekomendacijos

Ataskaitoje daroma išvada, kad, siekdama stiprinti bendrąją rinką, ES turi užtikrinti finansavimą, skirtą reaguoti į būsimus iššūkius, pavyzdžiui, susijusius su žaliaja ir skaitmenine pertvarka, ir finansavimą tvirtam strateginiam savarankiškumui, įskaitant tvirtesnę gynybą. Šiuo atžvilgiu joje pateikiamos kelios konkrečios rekomendacijos, be kita ko, dėl „penktosios laisvės“ nustatymo, kad būtų skatinami moksliniai tyrimai, inovacijos, švietimas ir įgūdžių ugdymas, dėl Taupymo ir investicijų sąjungos (pervadinta kapitalo rinkų sąjunga) sukūrimo, kad būtų išlaikytos privačios Europos santaupos ir pritraukiama papildomų išteklių iš užsienio, dėl peržiūrėtos valstybės pagalbos valdymo sistemos, dėl apmokestinimo susiskaidymo mažinimo priemonių ir dėl strategiškesnio viešųjų pirkimų naudojimo.

Ataskaitoje taip pat pabrėžiama ypatinga MVĮ svarba bendrajai rinkai ir siūlomas ES verslo teisės kodeksas, pagal kurį įmonėms būtų nustatyta 28-oji veiklos bendrojoje rinkoje tvarka ir į kurį įeina nuostata dėl sistemingo esamos ES teisinės sistemos, papildomos naujomis Europos priemonėmis, kodifikavimo. Tokia tvarka taip pat apimtų darbo teisės elementus. Ataskaitoje taip pat raginama panaikinti kliūtis laikinam tarpvalstybiniam paslaugų teikimui.

E. Letta ataskaitoje pateikiama daug pasiūlymų darbo rinkos ir socialinėje srityse. Joje pagrindinis vaidmuo tenka „laisvei pasilikti“, papildančiai „judėjimo laisvę“: „Laisvas judėjimas yra didelė vertybė, tačiau tai turėtų būti pasirinkimas, o ne būtinybė.“ Tam reikia politikos, kuria būtų sprendžiama regioninių skirtumų problema, be kita ko, numatant tvirtą ES sanglaudos politiką ir kitas finansavimo priemones bei techninę pagalbą regionams, kurie stagnuoja, patiria nuosmukį ir (arba) kenčia nuo protų nutekėjimo ir depopuliacijos. Be to, ataskaitoje raginama sukurti paramos mechanizmus ES piliečiams, padirbėjusiems užsienyje ir grįžtantiems į savo gimtąsias šalis, ir pateikiamas pasiūlymas nustatyti specialią ES tvarką, taikomą tarpvalstybiniais darbuotojams, kurie naudojami skaitmeninėms technologijomis darbui atlikti.

Atsižvelgiant į tai, ataskaitoje pažymima, kad „svarbi problema yra būsto įperkamumas – tai kenkia laisvei likti ne tik vietovėse, kurios susiduria su depopuliacija, bet ir priimančiose vietovėse. Daug miestų ir regionų visoje ES susiduria su dideliu įperkamo būsto trūkumu.“ Ataskaitoje raginama persvarstyti ES priemonių ir politikos, darančių tiesioginį ar netiesioginį poveikį nacionalinėms būsto rinkoms, struktūrą ir taikymą ir įsteigti darbo grupę būsto įperkamumo klausimams spręsti.

Kad būtų dar labiau palengvintas darbo jėgos judumas, E. Letta siūlo mažinti kliūtis išplečiant automatinio profesinių kvalifikacijų pripažinimo sistemą, peržiūrint profesinio reglamentavimo poreikį ir mastą, supaprastinant akademinį kvalifikacijų pripažinimą ir skatinant mobilumą mokymosi tikslais. Be to, ataskaitoje raginama gerinti socialinės apsaugos koordinavimą ir tęsti skaitmeninimą, nes skaitmeninimas turi didžiulį potencialą skatinti sąžiningą judumą ir supaprastinti procedūras. Todėl ataskaitoje siūloma, kad visos valstybės narės visapusiškai įgyvendintų elektroninių socialinės apsaugos informacijos mainų (EESSI) sistemą ir dalyvautų bandomojoje Europos socialinės apsaugos paso veikloje, susijusioje su perkeliamųjų dokumentų, įskaitant Europos sveikatos draudimo kortelę, skaitmeninimu.

Ataskaitoje taip pat siūloma užtikrinti didesnę iš dalies pakeistos ES darbuotojų komandiravimo direktyvos įgyvendinimo suderinamumą, kad būtų mažinama administracinė našta, pereinama prie vieno elektroninio komandiravimo deklaracijų formato ir paaiškinta trečiųjų šalių piliečių, įskaitant tuos, kurie dirba per laikinojo įdarbinimo įmones arba yra įdarbinami per tarpininkus, komandiravimo teisinė sistema⁵. E. Letta taip pat ragina sustiprinti Europos darbo instituciją, pritariant pirmininkaujančios Belgijos ataskaitoje „Sąžiningas judumas ES ir Europos darbo institucijos vaidmuo“ pateikiamoms rekomendacijoms⁶. Apskritai E. Letta pasisako už subrangos praktikos reglamentavimą, kad būtų užkirstas kelias išnaudojimui ir užtikrintas darbo ir saugos standartų laikymasis.

Kalbant apie profesinės saugos ir sveikatos sritį, ataskaitoje raginama nustatyti griežtesnes taisykles dėl psichikos sveikatos, įskaitant stresą ir perdegimą, ir dėl su klimato kaita susijusios rizikos, remiantis Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūros (EU-OSHA) gairėmis⁷. Joje rekomenduojama pirmenybę teikti išsamių statistinių duomenų rinkimui, visų pirma duomenų apie incidentų, susijusių su komandiruotais ir mobiliais darbuotojais, dažnumą ir sunkumą, kad būtų galima parengti įrodymais grindžiamą saugos politiką. Joje taip pat raginama nustatyti viešųjų pirkimų gaires, pagal kurias būtų galima pirmenybę teikti rangovams, kurie laikosi profesinės saugos ir sveikatos standartų ir socialinės atsakomybės nuostatų.

⁵ Pagal La Hulpe deklaracijos 20 punktą.

⁶ https://werk.belgie.be/sites/default/files/content/news/report_ela_eu2024be_0.pdf.

⁷ Pagal La Hulpe deklaracijos 24 punktą.

Apskritai ataskaitoje siūloma didinti sveikatos sistemos atsparumą, be kita ko, supaprastinant klinikinių tyrimų teisės aktus. Joje taip pat atkreipiamas dėmesys į tai, kad visuomenės senėjimas ir fiskalinės politikos griežtinimas kelia didelių iššūkių ES sveikatos priežiūros sistemai, o tai daro poveikį tiek sveikatos priežiūros paslaugų pasiūlai, tiek paklausai. Ataskaitoje nurodoma, kad reikia daugiau ilgalaikės priežiūros įstaigų, priežiūros namuose paslaugų ir specializuotų sveikatos priežiūros specialistų, parengtų patenkinti unikalius vyresnio amžiaus pacientų poreikius.

Atsižvelgiant į Val Duchesse deklaraciją⁸, ataskaitoje pripažįstamas esminis socialinio dialogo vaidmuo ES sąraigoje, raginama į nacionalinę teisę, laikantis plataus užmojo požiūrio, perkelti Direktyvą dėl minimaliojo darbo užmokesčio ir nacionalinėje praktikoje įtvirtinti Tarybos rekomendaciją dėl socialinio dialogo stiprinimo ES ir būsimą Europos socialinio dialogo paktą. Joje taip pat pažymima, kad bendrąją rinką reglamentuojančiose taisyklėse turi būti palikta erdvės kolektyvinėms deryboms ir vietos atstovų struktūroms.

Ataskaitoje taip pat rekomenduojama sudaryti tinkamas sąlygas socialinės ekonomikos subjektams veikti bendrojoje rinkoje palengvinant jų galimybes gauti finansavimą⁹. Joje siūloma prie socialinių įmonių pritaikyti Bendrąją bendrosios išimties reglamentą dėl valstybės pagalbos, iš naujo įvertinti pagalbos palankių sąlygų neturinčių asmenų įdarbinimui taisyklės ir leisti strategiškai naudoti viešuosius pirkimus socialinei ekonomikai remti.

Enrico Letta taip pat ragina nuolat investuoti į bendrojo intereso paslaugas ir laikytis struktūrinio požiūrio į jas, jog būtų užtikrinta, kad piliečiai galėtų naudotis pagrindinėmis teisėmis ir laisvėmis, ir siūlo parengti veiksmų planą dėl aukštos kokybės bendro intereso paslaugų¹⁰. Nereikėtų nuvertinti šių paslaugų svarbos: remdamasis ankstesniame „Cambridge Econometrics“ tyrime¹¹ naudota metodika, Belgijos federalinis planavimo biuras¹² apskaičiavo, kad bendrojo intereso paslaugos ES sudaro 28,4 % visos pridėtinės vertės (3 721 mlrd. EUR), 31,1 % visų darbuotojų (65,2 mln. darbuotojų) ir 19,7 % visų investicijų (632,6 mlrd. EUR).

⁸ Trišalė deklaracija dėl klestinčio Europos socialinio dialogo:

<https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=27309&langId=en>

⁹ Žr. t. p. La Hulpe deklaracijos 23 punktą.

¹⁰ Žr. t. p. La Hulpe deklaracijos 31 punktą.

¹¹ *Mapping evolutions in Public Services in Europe: towards increased knowledge of industrial relations (May 2013)* („Viešųjų paslaugų raidos Europoje vertinimas: geresnio darbo santykių pažinimo link“, 2013 m. gegužės mėn.).

¹² *Statistical update on Services of General Interest (SGIs)* („Atnaujinti statistiniai duomenys apie bendrojo intereso paslaugas“):

https://www.plan.be/uploaded/documents/202405230930470.REPORT_update_statistics_SGIs_13006.pdf.

Valdymo elementai

Ataskaitoje taip pat pateikiama daug į valdymą orientuotų rekomendacijų, kurios yra labai svarbios užimtumo ir socialinės srities politikos formuotojams. Joje pažymima, kad, norint skatinti dalijimąsi duomenimis ir jų naudojimą ekonomikos ir visuomenės labui, pagrindiniuose sektoriuose reikia plėtoti Europos duomenų erdves. Joje raginama stiprinti kibernetinį saugumą nustatant taisykles, standartus ir praktiką, kuriais apsaugoma ypatingos svarbos infrastruktūra ir piliečių duomenys. Nors nėra tiesioginės nuorodos į socialinę sritį (priešingai nei Europos sveikatos duomenų erdvės atveju), šis raginimas labai atitinka siūlomas išvadas dėl darbo rinkos, įgūdžių ir socialinių reformų bei investicijų atspariai ekonomikai užtikrinti vaidmens, kuriose kalbama apie prieigos prie administracinių duomenų gerinimą politikos vertinimo ir poveikio vertinimo tikslais, kartu užtikrinant asmens duomenų apsaugą.

Siekiant toliau gerinti įrodymais grindžiamą politikos formavimą ir skatinti veiksmingą viešąjį administravimą, E. Letta ataskaitoje siūloma stiprinti techninės paramos priemonę, pagal kurią teikiamos konkretiems poreikiams pritaikytos ekspertinės žinios siekiant remti visų lygmenų viešojo administravimo institucijų reformą ir modernizavimą, įgalinant jas geriau įgyvendinti ES teisės aktus ir ES prioritetus. Ataskaitoje siūloma skatinti skaitmeninimą ir valdymo modernizavimą viešojo administravimo institucijose, kad būtų galima veiksmingai prisitaikyti prie skaitmeninės ir žaliosios pertvarkų, ir siūloma nauja priemonė – Europos administracijų bendradarbiavimo ir kompetencijos stiprinimo paktas (PEACE), kad viešojo administravimo institucijos galėtų geriau reaguoti į būsimus sukrėtimus. Nors ataskaitoje tai nepažymėta, atrodo, kad tvirtas Europos valstybinių užimtumo tarnybų tinklą (VUT tinklas) sudarančių subjektų bendradarbiavimas šiuo atžvilgiu galėtų būti įkvėpimo šaltinis. Tarpvalstybiniam administravimo institucijų bendradarbiavimui skatinti E. Letta taip pat siūlo suteikti ES teisinį pagrindą tinklui SOLVIT ir užtikrinti veiklos stabilumą bei vienodas procedūras.

Atsižvelgiant į būsimą Sąjungos plėtrą, Enrico Letta ataskaitoje siūloma leisti šalims kandidatėms naudotis bendrosios rinkos privalumais tose srityse, kuriose jos gali greitai pasirengti įgyvendinti *acquis*, kartu apsaugant tiek jų ekonomikos, tiek bendrosios rinkos stabilumą ir pabrėžiant bendromis vertybėmis grindžiamos politinės integracijos svarbą. Jis taip pat siūlo padėti šalims kandidatėms plėtoti administracinius ir institucinius gebėjimus įsisavinti ir optimaliai naudoti ES lėšas ir ragina šalis kandidates palaipsniui integruoti į ES struktūras, kad būtų skatinami tvirtesni jų ir valstybių narių ryšiai, padedama joms jaustis vertinamoms ir puoselėjamas ES bendruomeniškumo jausmas. Galiausiai E. Letta pasisako už patikimos apsaugos sąlygų, pereinamųjų laikotarpių ir kitų priemonių sistemos sukūrimą, kad būtų užkirstas kelias galimam neigiamam bendrosios rinkos integracijos poveikiui abiem pusėms ir šis poveikis sušvelnintas. Tai akivaizdžiai svarbu užimtumo ir socialinių reikalų srityje, kurioje reikėtų pasimokyti iš ankstesnių plėtros etapų patirties.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta pirmiau, ministrų prašoma pareikšti nuomonę šiais klausimais:

- 1. Kaip vertinate E. Letta ataskaitoje pateikiamus pasiūlymus, susijusius su užimtumu, įgūdžiais, socialine politika ir šių sričių valdymu?*
- 2. Į kurias iš ataskaitoje pateikiamų rekomendacijų turėtų būti reaguojama pirmiausia? Kokie kiti užimtumo, socialinei ir lygybės darbotvarkei aktualūs elementai, jūsų nuomone, yra svarbiausi tvarios ir įtraukios bendrosios rinkos požiūriu?*